

РИЗИКИ РАЦІОНАЛІЗАТОРСЬКОЇ ПРОПОЗИЦІЇ В ПРАВОВОМУ ПОЛІ УКРАЇНИ

Ромашко А.С., к.т.н., доцент, Поладько О.М., студент, Камінський В.В., студент
Національний технічний університет України „Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”,
as_romashko@ukr.net

Що можна очікувати від застосування об'єкта права інтелектуальної власності раціоналізаторська пропозиція (РП), користі чи неприємностей?

Для цього, розглянемо такі документи: Цивільний кодексу України (ЦКУ), глава 41 «Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію»; Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні» (далі - ТП) [1]; Методичні рекомендації про порядок складання, подачі і розгляду заяви на раціоналізаторську пропозицію (далі - методичні рекомендації) [2]; Інструкція про організацію раціоналізаторської роботи в Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України (далі – інструкція) [3]; Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України (далі - положення ЗСУ) [4].

Результати розгляду та порівняння зазначених документів зведені в таблицю, де видно неузгодженість розглянутих документів між собою. Видно, що Методичні рекомендації [2] не відповідають ЦКУ (див. визначення РП в методичних рекомендаціях, там організаційне рішення відсутнє, і за п.5 методичних рекомендацій є таким, що не може бути РП).

Інструкція містить, зокрема, визначення за ЦКУ і конкретизує, які рішення будуть визнаватись РП та не суперечить ЦКУ та ТП. Натомість положення ЗСУ передбачає винагороду автору і, наскільки можна зрозуміти, розмір винагороди установлюється й виплачується за наказами начальників управлінь (командирів частин) згідно з умовами конкурсів та оглядів на підставі рішень комісій з винахідницької та раціоналізаторської роботи, тобто не зрозуміло чи всі автори РП отримують винагороду чи лише ті, які виграли конкурс, як обраховується розмір винагороди теж не зрозуміло. Натомість чітко зрозуміло, що винагорода виплачується особам, що сприяли і теж за наказами вищезазначених осіб, що суперечить ЦКУ, але відповідає ТП.

Під час реалізації процесу розгляду заяви на РП та прийняття рішення про відхилення пропозиції чи про визнання пропозиції раціоналізаторською в жодному з розглянутих документів не має можливості перекваліфікування оформленої РП в заявку на видачу патенту чи в комерційну таємницю (варто зазначити, що передбачається наявність секретних РП, як державної таємниці).

РП, може бути ризиком для підприємства, оскільки існує можливість порушення прав третіх осіб, внаслідок того, що юридична особа, яка визнала пропозицію раціоналізаторською може не здійснювати патентний пошук. Тому підприємство має розуміти, що за несприятливих обставин воно заплатить і винагороду автору РП і винагороду особам що сприяли створенню, одержанню правової охорони і використанню і, можливо, за порушення прав третіх осіб.

Виявлені такі ризики пов'язані з РП можлива корупція, бо окремі нормативно-правові акти передбачають винагороду не лише авторам, але й особам, які сприяли створенню, одержанню правової охорони і використанню, в т.ч. і РП; можливе порушення прав третіх осіб через відсутність патентного пошуку; оскільки перекваліфікування оформленої раціоналізаторської пропозиції в інший об'єкт права ІВ не передбачено, то можливе визнання РП рішення, яке може охоронятись як комерційна таємниця, винахід чи корисна модель, секретний винахід чи секретна корисна модель і зменшення обсягу правової охорони такого рішення, а також прибутків від його комерціалізації.

Список використаних джерел:

1. Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні: Указ Президента України від 18 вересня 1992 р. Т 479ю92ю хЕлектронний ресурс – Режим доступуЖ <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/479/92/page?text=%F0%E0%F6%B3%EE%ED%E0%EB%B3%E7%E0%F2%EE%F0>
2. Методичні рекомендації про порядок складання, подачі і розгляду заяви на раціоналізаторську пропозицію, ЗАТВЕРДЖЕНО Наказ Держпатенту України 27.08.1995 N 131 <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0131223-95>
3. Інструкція про організацію раціоналізаторської роботи в Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України (далі – інструкція) [(Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19 вересня 2013 р. за № 1621/24153). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1621-13#n86>
4. Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України (далі - положення ЗСУ) (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 1 жовтня 2010 р. за N 882/18177). хЕлектронний ресурсЮ – Режим доступуЖ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0882-10?find=1&text=%F0%E0%F6%B3%EE%ED%E0%EB%B3%E7%E0%F2%EE%F0>

Порівняння положень щодо раціоналізаторської пропозиції

Джерело критерій	ЦКУ стаття 481, Тимчасове положення [1]	Методичні рекомендації про порядок складання, подачі і розгляду заяви на раціоналізаторську пропозицію [2]	Інструкція про організацію раціоналізаторської роботи в Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України [3]	Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України [4]
визначення	за ЦКУ пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності	створення або зміну конструкції виробів, технології виробництва, застосовуваної техніки або складу матеріалу	(технічне) або організаційне рішення і передбачає створення або зміну конструкції виробів, технологічного процесу, застосовуваної техніки або складу матеріалу	визнана юридичною особою пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення в будь-якій сфері її діяльності
охороно-здатність	за ЦКУ її умови відсутні, а за п.9 ТП нечинні	має бути новизна та корисність для підприємства	має бути новизна та корисність для підприємств Держспецзв'язку	має бути новизна пропозицій та їх корисність
об'єкт, що не визнається РП	пропозиції, які знижують надійність та інші показники якості, або погіршують умови праці, якість робіт, а також викликають або збільшують рівень забруднення природного середовища	П.5, зокрема, те, що відноситься до засобів організації і управління господарством (планування, виконання, фінансування), дослідження, викладання, розрахунку, а проектування, також до систем інформації	пропозиція, яка знижує надійність та інші показники якості продукції, об'єкта вдосконалення, конструкції, матеріалу, виробу, технологічного процесу	які знижують надійність та інші показники якості продукції або погіршують умови праці, якість робіт, а також викликають, або збільшують рівень забруднення навколишнього природного середовища
хто визнає пропозицію РП	юридична особа	підрозділи, до діяльності яких безпосередньо відноситься РП та керівник чи уповноважена особа	бюро з питань раціоналізаторських пропозицій та його голова (заступник голови)	орган з винахідницької та раціоналізаторської роботи військової частини
винагорода автору	передбачена ЦКУ та ТП	передбачена	передбачена	за рахунок коштів, передбачених на фінансування
термін винагороди	в ЦКУ не визначений - в п.53 ТП (нечинному) протягом 2-х р.	протягом 2-х років	одноразова грошова винагорода	за результатами проведення конкурсів та оглядів
обсяг винагороди	за ЦКУ не визначений але був в нечинному на сьогодні п.53 ТП (а саме: в розмірі або 10% від доходу, або 2% від частки собівартості)	10% від річного доходу, або 2% від частки собівартості	$B = K_1 \times K_2 \times K_3 \times M$, де: B – розмір винагороди (грн.); K1, K2, K3 – коефіцієнти відповідно досягнутого позитивного ефекту, обсягу використання РП; складності вирішеного технічного завдання; M – неоподаткований мінімум доходів.	установлюється й виплачується за наказами начальників управлінь (командирів військових частин) згідно з умовами конкурсів та оглядів на підставі рішень комісії з винахідницької та раціоналізаторської роботи
Винагорода іншим особам	відсутня в ЦКУ, але наявна в п.70 ТП (діючому) для осіб що сприяли	не передбачено	не передбачено	передбачена для осіб що сприяли і не повинна перевищувати розмір винагороди автору